

Кабиева Асем Темиргалиевнаның «Астықты қайта өңдеу және сақтау кәсіпорындарында басқару есебі мен ішкі аудиттің теориясы мен әдіснамасы» 6D050800 –«Есеп және аудит» мамандығы бойынша философия докторы дәрежесін алу үшін дайындалған диссертациясына

АҢДАТПА

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. Қазақстан экономикасының маңызды құрылымдық бөлімі агроөнеркәсіптік кешен болып табылады, мұнда қоғам үшін өмірлік маңызы бар тағамдық өнімдер өндіріледі және үлкен әлеует жинақталған. Агроөнеркәсіптік кешеннің негізгі құрылымын құрайтын бөлімі – астықты сақтау және қайта өңдеу бойынша кәсіпорын. Заманауи жағдайларда астық және оның өнімдерін отандық өндірушілерді дамыту және оның мүмкін жетістіктері, басқару жүйесінің тиімділігіне және өндірістік қызмет туралы ақпараттардың шынайылығына, ішкі және сыртқы нарықта өнімнің бәсекеге қабілеттілігіне тәуелді. Осыған байланысты өндіріс барысын тиімді басқарудың мәселелері және басқару жүйесі тиімділігін жоғарылату, сонымен қатар осы жағдайларға бақылау жасау ерекше маңыздылыққа ие болып отыр.

Жалпы алғанда, Қазақстанның ұлттық экономикасын дамытудың стратегиялық мақсаттарын жүзеге асыру, өндірісті басқаруды және дұрыс шешімдер қабылдау үшін қайнар көз ретінде бухгалтерлік есептің жүйесін түбегейлі жақсартуды болжамдайды. Осыған байланысты тиімді басқаруды ұйымдастыру маңызды болып саналады, оның ажырамас бөлігі басқару есебі болып табылады. Астықты сақтау және қайта өңдеудің ірі және орта кәсіпорындарында басқару есебі жүйесін құру және жетілдіруге қызығушылықтар жоғарылай түсті. Бұл ғылыми және тәжірибелік қызығушылық республика экономикасын жаһандандырумен және ДСҰ-на енумен байланысты, өйткені мұнда өндірілген өнімнің сапасына талаптар деңгейі жоғарылайды.

Астықты өңдеу саласының кәсіпорындарында басқару есебі жүйесінің тиімділігін бағалау келесідей маңызды сұрақтарды шешуге бағытталған: барлық ресурстарды қолданудың тиімділігін қамтамасыз ету, өндіріс шығындарын төмендету, өндіріс барысына ішкі бақылаудың тиімділігі. Өндіріс барысын басқарудың негізгі бөлігінде мәселелерді шешудің көп жағдайында басқару есебін дұрыс құру көмектеседі. Астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарында басқару есебі жүйесін зерттеу көрсеткендей, қазіргі уақытта басқару есебінің жекелеген элементтеріне жеткіліксіз назар аударылған, бұлар басқару жүйесі және өндіріс технологиясының ерекшеліктеріне тікелей тәуелді болып табылады.

Ішкі бақылау жүйесін күшейту ұйымның болашақта дамуына бағытталған және жалпы алғанда ұйымды тиімді басқаруды жоғарылату үшін ішкі аудитті жүргізу өте қажет. Сонымен қатар өндіріс шығындарына ішкі аудит жүргізу сұрақтары бойынша ортақ пікір қалыптаспаған, бұл аудиттің осы бағытының жеткіліксіз өңделгендігін дәлелдейді және астықты өңдеу саласы

кәсіпорындарының ерекшелігін есепке ала отырып, әдістемелік камтамасыздандыруды жетілдіру қажеттілігі туралы айтуға мүмкіндік береді.

Осыған сәйкес бәсекелестік күрес шарттарында басқару мақсаттары үшін ақпараттардың тиімділігін жоғарылату және оңтайлы басқару шешімдерін қабылдауда басшылардың міндеттері басқару есебі және ішкі аудиттің заманауи бағыттарын қолданудың өзектілігін шарттастырады.

Диссертациялық зерттеудің мақсаты астықты қайта өңдеу және сақтау кәсіпорындарында ғылымды дамытудағы заманауи беталыстарға сәйкес келетін зерттеудің объективті және кешенді тәсілдерінің негізінде басқару есебі және ішкі аудит бойынша теориялық және әдіснамалық ережелерді өзекті ету және тәжірибелік ұсыныстар жасаумен көрсетіледі.

Зерттеудің міндеттері. Қойылған мақсатқа жету үшін келесідей міндеттер анықталды:

- басқару есебі жүйесін қалыптастырудың теориялық тәсілдерін зерттеу, басқару есебі жүйесін енгізу тәжірибесін жалпылап, есептің теориялық аспектілерін жүйелеуге мүмкіндік берген шетел және отандық әдебиеттерге шолу жасалынған;

- басқару жүйесінде ішкі аудиттің теориялық негіздерін ашып көрсету және талдау, ішкі аудит ресурстарын ұйымдастыруды талдау және оларды басқаруды жүзеге асыру бойынша тәжірибелік тәсілдемелерді ұсыну;

- астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарының салалық ерекшеліктерін көрсету және олардың басқару есебін ұйымдастырудың әдістемелік тәсілдеріне әсерін анықтау;

- астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарының маманданған ерекшеліктерін есепке ала отырып, экономикалық элементтері бойынша шығындар есебін ұйымдастырудың әдіснамасын зерттеу және олардың ақпараттық-талдамалық мүмкіндіктерін жоғарылату мақсатында оларды жетілдіру бойынша ұсыныстар беру;

- астықты қайта өңдеу және сақтау кәсіпорындарын дамытудың алдағы стратегияларына және алдыға қойылған мақсаттар мен міндеттерге жетуге арналған құрал ретінде бюджеттендіру жүйесін қолдану бойынша әдістемелік ұсыныстарды талдау және негіздеу;

- басқару есебі қызметі аясының ақпараттық алаңын кеңейтетін және қабылданған шешімдерді қолдайтын басқару есептілігін қалыптастырудың әдістемесін тәжірибеде қолданудың мүмкіндіктерін зерттеу;

- ішкі аудитті жүргізу әдістемесін талдау және ішкі аудит аясында басқару аудитін жүргізу технологиясын ұсыну.

Диссертациялық зерттеудің **жұмыс гипотезасы** басқару есебі, ішкі аудиттің теориялық және әдістемелік ережелерінің жиынтығына негізделеді және астықты сақтау мен қайта өңдеу кәсіпорындарында басқару жүйесі құралдарын дамытуға мүмкіндік беретін бұл жағдайды жетілдіру қажеттілігін айқындайды.

Зерттеудің объектісі ҚР Ақмола облысындағы астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарының басқару есебін ұйымдастыру және әдістемесі, қаржылық қызметі болып табылады.

Зерттеу пәні астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарындағы басқару есебінің жүйесі және ішкі аудиті болып табылады.

Зерттеудің әдістемесі мен әдіснамасы. Зерттеудің әдістемесіне есептің келесідей жалпы ғылыми әдістері жатады: салыстыру, талдау, топтау, теңестіру, индукция, статистикалық әдістер, экономика-математикалық әдістер және зерттелетін объекті бойынша логикалық әдістер.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарында басқару есебі мен ішкі аудитті жетілдіру бойынша теориялық аспектілерді дамыту және ұйымдастыру-әдіснамалық ұсыныстарды зерттеу болып табылады.

Қорғауға ұсынылған тұжырымдар ғылыми жаңалық болып табылатын, келесідей ғылыми нәтижелермен расталады:

1. Астықты сақтау және қайта өңдеудің салалық ерекшеліктеріне талдау жасау негізінде астықты сақтау және қайта өңдеу үдерісінің ерекшелігіне негізденген, экономикалық элементтері бойынша шығындар есебін жетілдіруге қатысты ұсыныстар берілген, сонымен қатар басқару есебі мақсаттарын есепке ала отырып шығындардың жіктелінуі, жекелеп алғанда талдамалық мүмкіндіктерді күшейту үшін дәлелденген;

2. Өңделмелі астықты қайта өңдеу шығындары мен жеке шикізат есебін жүргізуге мүмкіндік беретін өңделмелі шикізат есебін жүргізудің ұйымдастырушылық үлгісі жасалынды, оның құрамына астық қоймаларында астық есебі бойынша құжаттардың жетілдірілген нысандары, сонымен қатар меншікті және өңделмелі астықтың талдамалық есебін жүргізуге мүмкіндік беретін өңделмелі шикізат есебінің әдістемесі кіреді;

3. Жоспарланған көрсеткіштер арқылы қол жеткізілген нәтижелерді салыстырудың динамикалық базасына негізделген бюджетті болжамдау үлгісі жасалынды, ол астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарының жұмыс ерекшелігін және пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін ескеретін бюджеттендіруді жетілдіру бойынша әдіснамалық ұсыныстар беруге мүмкіндік берді, соның ішінде іскерлік белсенділікті есепке ала отырып, нақты пайданың көлемін анықтауға және шығындарды тиімді басқаруға мүмкіндік беретін икемді бюджет үлгісі және ұн тарту бойынша бюджеттендіру;

4. Астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарында басқару жүйесінде басқарудың құралы ретінде басқару есептілігін қалыптастырудың әдіснамасы өңделіп жасалынды және дәлелденді, сонымен қатар нақты нәтижелерді және мақсаттан ауытқуды бағалауға мүмкіндік беретін, экономикалық элементтері бойынша басқару есептілігінің нысаны ұсынылды;

5. Басқару аудитін ерекшелей отырып, ішкі аудитті дамытудың ұйымдастыру-әдістемелік бағыттары белгіленді, астықты өңдеу кәсіпорындарында өнім өндірісінің бизнес-үрдісін тиімді бағалауға басқару

аудитін жүзеге асыруға мүмкіндік береді, бұл жағдай бөлімшелер қызметінің тиімділігін және нәтижелілігін жоғарылатуға көмектеседі.

Зерттеудің теориялық маңыздылығы астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарының бәсекелестік қабілеттілігін арттырудың маңызды себебі ретінде астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындары жұмысында басқару есебі тұжырымдамасының теориялық жағдайын Қазақстан Республикасының астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарында басқару есебі мен ішкі аудитті жетілдіру үшін қажетті сапалы басқарушылық ақпаратымен қамтамасыз ету.

Тәжірибелік маңыздылығы басқару есебі және ішкі аудитті жетілдіру бойынша ұсыныстар жиынтығын қалыптастырумен анықталады. Жеке қорытындыларды, нәтижелерді және ұсыныстарды элеваторларда, астық қабылдау кәсіпорындарында, диірмен зауыттарында басқару есебін ұйымдастыру кезінде қолдануға болады.

Диссертациялық зерттеудің ғылыми-теориялық тәсілдері 5B050800- «Есеп және аудит» мамандығына арналған «Басқарушылық есеп 1», «Басқарушылық есеп 2», «Контроллинг» пәндерінің оқулық-әдістемелік кешендерін дайындау кезінде және Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде осы пәндерді оқыту тәжірибесінде қолданылған (14.09.2016ж. №13-03/43 еңгізу актісі).

Диссертациялық жұмыстың ұсыныстары мен нәтижелері «Элеватор «Цесна-Астық» ЖШС-ның жұмысында қолданылып, тәжірибелік жұмысқа ендірілгендігін дәлелдейді (15.09.2016ж. №166 еңгізу актісі). Жұмыс тәжірибесінде диссертациялық зерттеудің келесідей нәтижелері қолданылды:

- астық қоймаларында астық есебі бойынша құжаттардың нысаны жетілдірілді, сонымен қатар меншікті және өңделмелі астықтың талдамалық есебін жүргізуге мүмкіндік беретін өңделмелі шикізат есебінің әдістемесі қалыптастырылды;

- астықты сақтау және қайта өңдеу кәсіпорындарының жұмыс ерекшелігін және пайдаланушылардың ақпараттық қажеттіліктерін ескеретін бюджеттендіруді жетілдіру бойынша әдіснамалық ұсыныстар өңделіп жасалынды;

- жоспарланған көрсеткіштер арқылы қол жеткізілген нәтижелерді салыстырудың динамикалық базасына негізделген бюджетті болжамдау үлгісі ұсынылды;

- басқару аудитін ерекшелей отырып, ішкі аудитті дамытудың ұйымдастыру-әдістемелік бағыттары белгіленді.

Зерттеу ұсыныстары мен нәтижелерін, Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты халыққа Жолдауында белгіленген міндеттерге сәйкес әзірлеуде пайдалануға болады.

АННОТАЦИЯ

**диссертации на тему «Теория и методология управленческого учета и внутреннего аудита на предприятиях по переработке и хранению зерна»
на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности –
6D050800 «Учет и аудит»**

Кабиевой Асем Темиргалиевны

Актуальность темы исследования. Важнейшей составной частью экономики Казахстана является агропромышленный комплекс, где производится жизненно важная для общества продовольственная продукция и сосредоточен огромный потенциал. Главная структурообразующая часть агропромышленного комплекса – предприятия по хранению и переработке зерна. Развитие отечественных производителей зерна и его продуктов в современных условиях и ее возможные успехи зависят от эффективности системы управления и достоверности информации о производственной деятельности, конкурентоспособности продукции на внутреннем и внешнем рынке. В связи с чем, проблема эффективного управления процессом производства и повышение эффективности системы управления и контроля на данный момент приобретает особую значимость.

В целом реализация стратегических целей развития национальной экономики Казахстана предполагает кардинальное улучшение процесса управления производством и системы бухгалтерского учета как источника для принятия правильных решений. В связи с этим приоритетным является налаживание эффективного управления, неотъемлемой частью которого является управленческий учет. На крупных и средних предприятиях по хранению и переработке зерна повысился интерес к созданию и совершенствованию системы управленческого учета. Этот научный и практический интерес также вызван с глобализацией экономики республики и вступлением в ВТО, что повышает уровень требований к качеству производимой продукции.

Оценка эффективности системы управленческого учета на предприятиях зерноперерабатывающей отрасли направлено на решения таких важнейших вопросов, как обеспечение эффективности использования всех ресурсов, снижение затрат на производство, эффективности внутреннего контроля процесса производства. В большей степени решение проблем в части управления процессом производства помогает правильная постановка управленческого учета. Изучение системы управленческого учета на предприятиях по хранению и переработке зерна показало, что в настоящее время недостаточно уделено внимания отдельным элементам управленческого учета, находящихся в прямой зависимости от особенностей технологии производства и системы управления.

Усиление системы внутреннего контроля нацелено на будущее развитие организации и необходимостью проведения внутреннего аудита для повышения

эффективности управления организацией в целом. При этом не сложилось единого мнения по вопросам проведения внутреннего аудита затрат на производство, что доказывает недостаточную разработанность данного направления аудита и позволяет говорить о необходимости совершенствования методического обеспечения с учетом специфики предприятий зерноперерабатывающей отрасли.

Отсюда следует, что повышение эффективности информации для целей управления в условиях конкурентной борьбы и обязанность руководителей принимать оптимальные управленческие решения обуславливают актуальность применения современных направлений управленческого учета и внутреннего аудита.

Цель настоящего исследования заключается в актуализации теоретических и методологических положений и выработке практических рекомендаций по управленческому учету и внутреннему аудиту, на основе объективного и комплексного подхода в исследовании, соответствующего современным тенденциям развития науки, на предприятиях по хранению и переработке зерна.

Задачи исследования. Достижение поставленной цели определяет ряд задач:

- исследовать теоретические подходы формирования системы управленческого учета, позволивший систематизировать теоретические аспекты управленческого учета, обобщить опыт внедрения систем управленческого учета;

- раскрыть и проанализировать теоретические основы внутреннего аудита в системе управления, проанализировать организацию ресурсов внутреннего аудита и предложить практические подходы по реализации управления ими;

- выявить отраслевые особенности предприятий по хранению и переработке зерна и определить их влияние на методологические подходы организации управленческого учета;

- изучить методику организации учета затрат по экономическим элементам и с учетом специфических особенностей предприятий по хранению и переработке зерна предложить рекомендации по их совершенствованию с целью повышения их информационно-аналитических возможностей;

- проанализировать и обосновать методические рекомендации по применению системы бюджетирования как инструмент для достижения поставленных целей и задач и дальнейшей стратегии развития предприятий по хранению и переработке зерна;

- изучить возможности использования на практике методики формирования управленческой отчетности, расширяющей информационное поле сферы действия управленческого учета и поддержки принятия решений;

- проанализировать методику проведения внутреннего аудита и предложить технологию проведения управленческого аудита в рамках внутреннего аудита.

Объектом исследования выступает финансовая деятельность, организация и методика управленческого учета на предприятиях по хранению и переработке зерна Акмолинской области РК.

Предметом исследования является система управленческого учета и внутреннего аудита на предприятиях хранения и переработке зерна.

Методология и методика исследования. Методикой исследования стали общенаучные методы учета, сравнение, анализ, группировка, сопоставление, индукция, статистические методы, экономико-математические методы и логические подходы к изучаемым объектам.

Научная новизна исследования заключается в развитии теоретических аспектов и разработке организационно-методических рекомендаций по совершенствованию управленческого учета и внутреннего аудита на предприятиях по хранению и переработке зерна.

Положения, выносимые на защиту подтверждаются следующими научными результатами, являющимися научной новизной:

1. На основе анализа отраслевых особенностей хранения и переработки зерна даны рекомендации по совершенствованию учета затрат по экономическим элементам, базирующиеся на специфике процесса хранения и переработки зерна, при этом аргументирована классификация затрат с учетом целей управленческого учета для усиления аналитических возможностей;

2. Разработана организационная модель ведения учета давальческого сырья, которая даст возможность вести отдельный учет сырья и затрат на переработку давальческого зерна, включающая усовершенствованные формы документов по учету зерна в зернохранилищах и сформирована методика учета давальческого сырья, позволяющая вести аналитический учет собственного и давальческого зерна;

3. Разработана модель прогноза бюджета, основанная на динамической базе сравнения достигнутых результатов с запланированными показателями, которая позволила дать методические рекомендации по совершенствованию бюджетирования, учитывающие специфику работы предприятий по хранению и переработке зерна, и информационные потребности пользователя, в частности, методика бюджетирования по помолам и модель гибкого бюджета, дающая возможность эффективно управлять затратами и определять размер фактической прибыли с учетом деловой активности;

4. Разработана и обоснована методика формирования управленческой отчетности как инструмента контроля в системе управления зерноперерабатывающих предприятий, при этом предложена форма управленческой отчетности по экономическим элементам, позволяющая оценить фактические результаты и отклонения от цели;

5. Установлены организационно-методические направления развития внутреннего аудита с выделением управленческого аудита, позволяющая зерноперерабатывающим предприятиям осуществлять аудит оценки эффективности бизнес-процесса производства продукта, дающая возможность повысить эффективность и результативность деятельности подразделений.

Теоретическая значимость исследования состоит в том, что использование ее основных положений даст возможность внедрить систему управленческого учета в практику предприятий по хранению и переработке зерна, обеспечить необходимое качество управленческой информации для совершенствования управленческого учета и внутреннего аудита на предприятиях по хранению и переработке зерна Республики Казахстан, как важного фактора повышения их конкурентоспособности на рынке АПК.

Практическая значимость определяется формированием комплекса рекомендаций по совершенствованию управленческого учета и внутреннего аудита. Отдельные выводы, результаты и положения могут быть использованы при организации управленческого учета на элеваторах, хлебоприемных предприятиях, мельничных заводах.

Научно-теоретические положения диссертационного исследования были использованы при разработке учебно-методических комплексов дисциплин «Управленческий учет», «Углубленный управленческий учет», «Контроллинг» для специальности 5В050800 «Учет и аудит» и применены в практике преподавания данных курсов в Евразийском национальном университете им. Л.Н. Гумилева (акт внедрения №13-03/43 от 14.09.2016г.).

Результаты и рекомендаций исследования были использованы и внедрены в практическую деятельность ТОО «Элеватор «Цесна-Астык» (акт внедрения №166 от 15 сентября 2016г.), в частности:

- усовершенствованы формы документов по учету зерна в зернохранилищах и сформирована методика учета давальческого сырья, позволяющая вести аналитический учет собственного и давальческого зерна;

- разработаны методические рекомендации по совершенствованию бюджетирования, учитывающие специфику работы предприятий по хранению и переработке зерна, и информационные потребности пользователя;

- предложена модель прогноза бюджета, основанная на динамической базе сравнения достигнутых результатов с запланированными показателями;

- установлены организационно-методические направления развития внутреннего аудита с выделением управленческого аудита.

Положения и выводы исследования могут быть использованы при разработке концепций устойчивого развития инфраструктуры зернового производства Республики Казахстан, в соответствии с задачами, обозначенными в Послании Президента РК Назарбаев Н.А. в своем Послании народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства».

ANNOTATION

thesis on "Theory and methodology of management accounting and internal audit at the enterprises for grain storage and processing" for seeking the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the specialty - 6D050800 «Accounting and Auditing"

by Kabiyeva Assem Temirgaliyevna

Relevance of the research topic. The most important part of Kazakhstan's economy is agro-industrial complex, where food production vital for society is produced and huge potential is concentrated. The main structure-forming part of the agro-industrial complex are enterprises which store and process grain. The development of domestic producers of grain and its products and its possible success in the present conditions depend on the effectiveness of the control systems and the reliability of information on industrial activity, product competitiveness in the domestic and foreign markets. In this connection, the problem of effective management of the production process and improvement of the management and control system efficiency is of particular importance at the moment.

In general, the implementation of strategic objectives of the national economy of Kazakhstan suggests a dramatic improvement of production process management and accounting system as a source for making the right decisions. In this regard, the priority is given to the establishment of good governance, which an integral part is management accounting. In large and medium-sized enterprises for grain storage and processing the interest to the establishment and improvement of the accounting system management increased. This scientific and practical interest are also caused by the globalization of the economy of the republic and the entry into the WTO, which raises the level of quality requirements for the products.

The assessment of performance of the system of management accounting at the enterprises of the grain processing industry is aimed at resolving critical issues such as ensuring effective use of all resources, reduction of production costs, the effectiveness of internal control of the production process. The decision of problems of managing of production's process helps right position of management accounting. The study of management accounting at enterprises for the storage and processing of grain has shown, there is that currently insufficient attention is paid to the individual elements of management accounting, which are directly dependent on the production technology and management system.

Strengthening of the internal control system is aimed at the future development of the organization and the need of carrying out of internal audit for increase of a management efficiency by the organization as a whole. Thus, it does not have a shared opinion on the conduct of internal audit of production costs, which proves the insufficient development of this direction of the audit and suggests the necessity of improving the methodological support of specific to the enterprises of the grain processing industry.

It follows that the effectiveness of the information for management purposes in the conditions of competitive struggle and the responsibility of managers to make optimal management decisions determine the relevance of the application of modern trends of management accounting and internal audit.

The purpose of this study is the actualization of the theoretical and methodological guidelines and working out practical recommendations for accounting and internal audit management, based on an objective and comprehensive approach, corresponding to modern trends of science development, enterprise grain storage and processing.

Research objectives. Achieving this objectives determines the number of tasks:

- to study the theoretical approaches to managerial accounting system formation that allowed to systematize the theoretical aspects of managerial accounting, to summarize the experience of managerial accounting systems implementation;

- to discover and analyze the theoretical basis of internal audit in management system, to analyze the organization of internal audit resources and to offer practical approaches to the implementation of its management;

- to reveal industry specifics of enterprises for grain storage and processing and determine their impact on the methodological approaches to the organization of managerial accounting;

- to explore the method of expenses accounting management by economic elements and taking into account the specific characteristics of enterprises for grain storage and processing, to make recommendations to improve them in order to raise their information and analytical capabilities;

- to analyze and justify the guidance on the application of the budgeting system as a tool to achieve their goals and objectives and the future of the grain storage and processing enterprise development strategy;

- to explore the possibility of using the technique in practice of managerial reporting, expanding the scope of the information field of managerial accounting and decision making support;

- to analyze the methodology for internal audit and offer the technology of managerial audit within the framework of the internal audit.

The object of research is the financial activity, organization and methods of management accounting in the grain storing and processing enterprises of Akmola region of Kazakhstan.

The subject of research is the system of management accounting and internal audit at the grain storing and processing enterprises.

Methodology and methods of research. Methodology of the study are scientific methods of calculation, comparison, analysis, grouping, matching, induction, statistical methods, economic-mathematical methods and logical approach to the object being studied.

The scientific novelty of the research is to develop the theoretical aspects and the development of organizational and methodological recommendations for improving the management accounting and internal audit in grain storing and processing enterprises.

Regulations for the defense confirmed by the following scientific results that have scientific novelty:

1. Based on the analysis of industry characteristics of grain storage and processing recommendations for improvement of accounting expenses by economic elements, based on the specifics of the process of storage and processing of grain, and the reasoned classification of expenses based on managerial accounting purposes to enhance the analytical capabilities

2. The organizational model of raw material accounting, which will provide an opportunity to keep separate records of raw materials and raw grain processing costs, including improved forms of documents for grain accounting in the granaries and formed the method of raw material accounting, which allows to conduct analytical accounting of own and raw grain;

3. A budget forecast model is worked out based on a dynamic basis comparison of results achieved with the planned indicators, which allowed to give guidelines for the improvement of budgeting, taking into account the specifics of enterprises for storage and processing of grain, and information needs of the user, in particular, methods of budgeting by prays, and the model of flexible budget, making it possible to effectively manage costs and determine the size of the actual profit, taking into account the business activity

4. the methods of managerial reporting are developed and validated as a monitoring tool in the management system of grain processing enterprises, and the the form of managerial reporting by economic elements is proposed in order to assess the actual results and deviations from the target;

5. the organizational and methodical directions of internal audit development are established with the release of managerial audit, which allows processing enterprises to carry out an audit of assessing the effectiveness of the product manufacturing business processes, making it possible to improve the efficiency and effectiveness of the departments.

The theoretical significance of the study based on the fact that the use of its main provisions will make it possible to implement a system of management accounting in the practice of grain storing and processing enterprises, to ensure the necessary quality management information to improve the management accounting and internal audit at the enterprises for grain storage and processing of the Republic of Kazakhstan as an important factor to enhance their competitiveness in the agribusiness market.

The practical significance is determined by the formation of a complex of recommendations on improvement of management accounting and internal audit. Some of the findings, results and recommendation can be used in the organization of management accounting at elevators, grain companies, milling factories Scientific theoretical positions of the research have been used in the development of teaching methods of "Management Accounting", "Advanced Management Accounting", "Controlling" disciplines for specialty 5B050800 "Accounting and Auditing" and used in the practice of teaching these courses at the I. Gumilev Eurasian National University. (the act of implementation №13-03/43 dated 14.09.2016.).

The results and recommendations of the study have been used and applied in practical activity of "Elevator "Tsesna-Astyk" LLP (the act of implementation №166 dated September 15, 2016.), In particular:

- Forms of documents for accounting of grain in the granaries are improved and the method of accounting of raw material, which allows conducting analytical accounting of own and raw grain is formed;
- Methodical recommendations on improvement of budgeting, taking into account the specifics of enterprises for grain storage and processing and information needs of the user are worked out;
- the budget forecasting model based on a dynamic comparison of actual results with the planned indicators is proposed;
- organizational and methodical directions of internal audit development with the focus on audit management are established.

Terms and conclusions of the study can be used in the development of the concepts of sustainable development of grain production infrastructure in the Republic of Kazakhstan, in accordance with the objectives outlined in the Address of Kazakhstan President Nazarbayev N.A. to the people of Kazakhstan "Strategy "Kazakhstan-2050 ": a new policy course of the established state".